

Orosanmälningar/barn som far illa

Kalix kommun

Oktober 2023

Malou Olsson

Caroline Löfstedt

Erik Jansen, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Kalix kommun genomfört en granskning av orosanmälningar/barn som far illa.

Granskningens syfte har varit att bedöma om socialnämnden och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden och utbildningsnämnden **inte helt** bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning
Säkerställer nämnderna att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?	Delvis
Säkerställer nämnderna att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan?	Delvis
Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar och att rutinerna efterlevs?	Ja
Säkerställer nämnderna att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?	Ja
Säkerställer nämnderna att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?	Ja

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till socialnämnden:

- säkerställa att information ges till anmälaren om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta.

Mot bakgrund av genomförd granskning rekommenderar vi utbildningsnämnden att:

- säkerställa att det finns styrande och stödjande underlag riktade till samtliga medarbetare inom skolverksamheten hur en orosanmälan ska göras.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	6
Metoder och arbetssätt	6
Rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten	8
Rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar	10
Strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser	12
System för egenkontroll	14
Samlad bedömning	16
Rekommendationer	16
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	17

Inledning

Bakgrund

Orosanmälningar till socialtjänsten är en viktig del i samhällets skyddsnät och en möjlighet att tidigt fånga upp barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. Enligt Socialstyrelsen har antalet orosanmälningar ökat under de senaste åren och varje år tar socialtjänsten i landets kommuner emot omkring 330 000 anmälningar, vilket motsvarar runt 1000 anmälningar om dagen. En majoritet av anmälningarna lämnas av yrkesverksamma som är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de misstänker att ett barn far illa.

För barn som far illa kan skolan göra stor skillnad och en stor andel anmälningar har under de senaste åren kommit från skolan. För det enskilda barnet kan det vara livsavgörande att skolpersonal tar sin anmälningsplikt på största allvar och fullföljer den. Skolverket har på sin hemsida lyft utmaningen med att anmälningsplikten kan väcka många frågor och känslor. Personalen på skolan vet många gånger om att de har en skyldighet att anmäla, men det kan finnas en rädsla för att svika ett förtroende eller en oro för vad en anmälan leder till.

Det är av stor vikt att det i kommunen finns ändamålsenliga rutiner för att upptäcka barn och unga som riskerar att fara illa och att rutinerna efterlevs. Det behöver också finnas tillgång till tidiga insatser för att möta och förebygga riskerna för att barn ska fara illa. Det är även viktigt att det finns en ändamålsenlig organisation för hantering av inkomna orosanmälningar.

De förtroendevalda revisorerna i Kalix kommun har i sin risk- och väsentlighetsanalys funnit skäl att granska kommunens arbete med orosanmälningar gällande barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Revisionsfrågor:

1. Säkerställer nämnderna att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?
2. Säkerställer nämnderna att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?
3. Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?
4. Säkerställer nämnderna att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?
5. Säkerställer nämnderna att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Granskningen genomförs med utgångspunkt huvudsakligen i nedanstående revisionskriterier:

- 6 kap. 6 § kommunallagen (2017:725)
- Socialtjänstlagen (2001:453)
  - 5 kap. 1 §
  - 11 kap. 1 - 1 a §§
  - 14 kap. 1 - 1 c §§
- Skollag (2010:800)
  - 4 kap. (systematiskt kvalitetsarbete)
  - 29 kap. 13 §
- Socialstyrelsens handböcker och föreskrifter på området
  - Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten
  - Utredda barn och unga
  - SOSFS 2011:9 (ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete)

Avgränsning

Granskningen avgränsas till barn i grundskola och ovanstående revisionsfrågor.

Granskningen avgränsas till år 2023 med undantag för den sista revisionsfrågan där underlag från de senaste 12 månaderna kommer att granskas.

Metod

- Genomgång av styrande och stödjande dokument relevanta för granskningen.
- Genomgång av nämndernas protokoll för perioden sep 2022 - sep 2023
- Digitala intervjuer har genomförts med:
  - Enhetschef
  - Gruppintervju med ett urval av socialsekreterare
  - Gruppintervju med ett urval av rektorer
  - Gruppintervju med ett urval av lärare
  - Gruppintervju med representanter från elevhälsan
  - Avslutande återföringsmöte med förvaltningschef samt ordförande i socialnämnden
  - Avslutande återföringsmöte med förvaltningschef samt ordförande i barn- och utbildningsnämnden

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Metoder och arbetssätt

Revisionsfråga 1: Säkerställer nämnderna att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är yrkesverksamma inom (bland annat) myndigheter vars verksamhet berör barn och unga skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Enligt 29 kap. 1 § skollag ska huvudmannen på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 14 § och OSL. Gällande anmälningsskyldigheten hänvisar paragrafen till bestämmelserna i socialtjänstlagen.

lakttagelser

Gemensamma metoder och arbetssätt

Norrbuss är en *överenskommelse om samverkan kring barn och unga* (godkänd av kommunstyrelsen 2013-12-16 §237) mellan dåvarande landstinget, nuvarande Region Norrbotten, och kommunerna i Norrbotten. Denna samverkan lyfts i intervjuer som en metod för tidig upptäckt. Av avtalets grundläggande värderingar för samverkan framgår att barnet/den unge ska ha stöd i tidigt skede. I överenskommelsen beskrivs en arbetsmodell för samverkan. Den yrkesutövare som uppmärksammar behov av stöd, utredning och insatser från flera aktörer, ska ta upp frågan om samordnad planering med barnet/den unge och föräldrar samt andra berörda parter. Om det vid nätverksmötet framkommer behov av insatser från flera aktörer upprättas en samordnad individuell plan (SIP) tillsammans med barnet/den unge och dess familj. Det finns rutiner och checklistor för personal i avtalet vad som ska beaktas före/under/efter nätverksmötet.

Metoder och arbetssätt inom förskola och grundskola

Planen *Barn- och elevhälsa i Kalix kommun* (senast reviderad 2020-01-22) syftar till att beskriva elevhälsans uppdrag, rutiner och organisation från förskola till gymnasieskola. Planen lyfts i intervjuer av rektorer och elevhälsan som ett centralt dokument för tidig upptäckt. Av kommunens rutiner kring stödinsatser framgår beskrivning av barnhälsoteam (BHT) i förskolan samt elevhälsoteam (EHT) i grundskolan. De huvudsakliga uppgifterna för BHT är att stötta rektor att fatta beslut om stödinsatser samt planering av förebyggande och hälsofrämjande insatser. Elevhälsan har genom skollagen getts ett särskilt ansvar för det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. I barnhälsoteamet ingår representanter för förskolorna, specialpedagog/er och rektor. I elevhälsoteamet ingår rektor samt de elevhälsokompetenser som rektor enligt skollagen skall ha tillgång till, vilket omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Av intervjuer framgår att tidig upptäckt har varit ett

diskussionsämne i flera år på nämndnivå. EHT och BHT uppges vara politikernas motsvarighet för att arbeta med tidig upptäckt, ett arbete som förts sedan 8-9 år tillbaka.

I intervjuer beskrivs att elevhälsan arbetar med hälsosamtal under hela skolgången. Av *Barn- och elevhälsoplanen* framgår att hälsosamtal genomförs i förskoleklass, årskurs 4, årskurs 7 samt årskurs 1 i gymnasieskolan. Samtalen syftar bland annat till att ge eleven möjlighet att samtala med en neutral vuxen samt kartlägga skydds-, frisk-, och riskfaktorer och initiera till främjande och förebyggande insatser.

I intervjuer tas *trygghets- och likabehandlingsplan* upp av lärare från alla skolnivåer som ett centralt dokument för tidig upptäckt. Av de planer vi tagit del av, från förskolan och gymnasiet, framgår att de årliga planerna föregås av en kartläggning som resulterar i en handlingsplan av förebyggande åtgärder för kommande läsår. Planerna innehåller även rutiner för utredning och arbetsgång vid olika situationer, till exempel diskriminering och kränkande behandling.

Handlingsplanen *Närvaroplan - förskoleklass och grundskola* (reviderad 2019-01-11) syftar till att vara ett stöd för det främjande och åtgärdande arbetet när det gäller skolnärvaro. Av planen framgår att som ett

- första steg ska frånvaro rapporteras och analyseras för att hitta mönster.
- andra steg ska mentor uppmärksamma ärendet, om kriterier för problematisk frånvaro uppfylls, genom samtal med elev och vårdnadshavare. Utfallet kan innebära extra anpassningar eller överenskommelser kring vad som kan hjälpa eleven att komma till skolan.
- tredje steg tar elevhälsan upp ärendet. Rektor ger i uppdrag till någon i elevhälsan att göra Fördjupad pedagogisk och social kartläggning. Denna kartläggning, som även benämns som närvarokartläggning, framhålls i intervjuer som en väg till anpassningar för barnet. Närvarokartläggningen är en grundkartläggning som kan utmytna i en djupare kartläggning; social, pedagogisk eller medicinsk. I arbetsmaterialet *Kartläggning för ökad närvaro* finns en sektion kallad "livslinje" där vårdnadshavare ska beskriva de viktigaste händelserna i barnets liv. Som exempel anges socialt samspel, intressen, aktiviteter och händelser runt familjen. Av de delar som genomförs med elev inkluderar till exempel frågor om hemmet, stressbägare och ambivalenskor. Utfallet från alla delar summeras till bland annat skydds- och riskfaktorer för områdena skola, hem och individ. Utifrån utfallet upprättas en samordnad plan för ökad närvaro där insatser från elev, vårdnadshavare samt alla parter inom elevhälsan planeras och utvärderas. Analys och planering av Extra anpassningar och särskilt stöd genomförs av elevhälsoteamet. Om frånvaron fortsätter görs orosanmälan.
- fjärde steg ska en pedagogisk utredning göras om frånvaron fortsätter.
- femte steg krävs samverkan med externa instanser såsom Norrbus, socialtjänsten och BUP. En skolpliktsanmälan görs till huvudman. Kalix kommun har en upprättad

Skolpliktsrutin (senast reviderad av utbildningsnämnden 2023-03-24) som reglerar när ett ärende om frånvaro ska anmälas till utbildningsnämnden.

Bland övriga arbetssätt för tidig upptäckt beskrivs i intervjuer att skolorna har överlämningssamtal vid skol- eller stadiemyten, för att rapportera om vissa elever. Vi har inte tagit del av några skriftliga rutiner för hur dessa samtal sker eller organiseras. I intervjuer beskrivs även att alla skolor i kommunen träffas en gång i månaden och respektive skolas elevhälsoteam träffas varje eller varannan vecka för att bland annat gå igenom ärenden på individnivå i vissa lägen för att lösa situationen tillsammans. I samband med sakavstämning översändes rutin och överlämnande dokument avseende övergång från årskurs 6 till årskurs 7. Underlagen är dock inte daterade och saknar giltighetsdatum samt vem som är dokumentansvarig.

Metoder och arbetssätt inom IFO

I intervjuer beskrivs flera arbetssätt inom socialtjänsten för tidig upptäckt. Socialtjänsten uppges ha ett nätverk med regionen kring brott mot barn. Socialsekreterarna från barn- och ungdomsmottagningen har gett information om anmälningsplikten till skola, förskola, polis, regionen och rektorer. Informationsinsatserna började genom att respektive part fick boka in sig, och fortsättningsvis är tanken att komma ut till parterna vartannat år. Föräldrastöd är en nyligen insatt förebyggande verksamhet inom öppenvården, som omnämns i intervjuer. Verksamheten, som nyligen namngetts Föräldrasupporten, arbetar för att stötta i att stärka samverkan mellan skolan och hem. De kan erbjuda rådgivande samtal, föräldrakurser, föreläsningar, seminarier och föräldracaféer med teman.

Bedömning

Säkerställer nämnderna att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att det i dokumentation samt intervjuer ges exempel på metoder och arbetssätt för förebyggande arbete och tidig upptäckt i såväl socialnämnden och utbildningsnämnden.

Inom utbildningsnämnden finns flera dokumenterade planer kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.

Vi kan även konstatera att socialnämnden inte har några dokumenterade metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.

Rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten

Revisionsfråga 2: Säkerställer nämnderna att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?

Socialnämnden bör enligt 14 kap. 1 a § SoL erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Ett sådant möte kallas anmälningsmöte och avser enbart anmälare som omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL. Skolpersonal är skyldiga att lämna

socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Socialnämnden får enligt 14 kap. 1 b § SoL informera den som gjort en anmälan som gäller barn om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta. I likhet med vad som gäller för anmälningsmöte gäller bestämmelserna om återkoppling endast anmälare som omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL.

lakttagelser

Det råder en samstämmighet i intervjuer om att skolorna blivit informerade om anmälningsplikten, genom informationsinsatser från barn- och ungdomsmottagningen som nämndes under revisionsfråga 1. Som också nämnts under revisionsfråga 1, framgår det av *Närvaroplan* att en orosanmälan ska göras om frånvaro fortsätter trots flera insatser. Inom ramen för granskningen har vi inte tagit del av en rutin som beskriver på vilket sätt en orosanmälan ska ske och av vem inom skolans verksamhet som ska utföra den. Socialtjänsten har en *lathund för att upprätta en orosanmälan för tjänstemän*, som hänvisas till i intervjuer både från socialtjänstens och skolans sida. Av lathunden framgår beskrivning av de olika tillvägagångssätten för att upprätta en orosanmälan; bland annat via e-tjänst, brev, mail, telefon och reception. Det uppges även att det finns ett tillgängligt formulär för orosanmälan i elevakten i skolans verksamhetssystem PMO. I lathunden uppmanas anmälaren att ringa in om det handlar om akut oro. Kvällstid hänvisar de till socialjouren, som av intervjuer framgår att det finns kännedom om bland alla skolnivåer förutom förskolan.

Av intervjuer framgår en delad syn inom skolverksamheterna kring arbetsgången vid en orosanmälan. Vid upptäckt är det olika förfaranden kring vem som gör anmälan. I vissa fall är det lärarna, de som upptäcker oro, som gör anmälan. I vissa fall tar lärarna ärendet vidare till rektorn som gör anmälan. Inom elevhälsan gör de alla anmälningar själva och uppges att de inte gör en anmälan åt någon annan. Att lärarna går till rektor med ärendet motiveras med risken för att skada relationen med elev och vårdnadshavare. Oavsett metod råder en samsyn i att processen sker effektivt. I intervjuer beskrivs att det inte finns några beslut kring denna process på förvaltningsnivå, med hänvisning till att det är rektor som beslutar kring sin organisation.

I intervjuer med skolverksamheterna beskrivs att mottagningen ger återkoppling efter inskickad anmälan om att de har mottagit deras anmälan. Flera uppges dock en önskan om att även få en återkoppling om en utredning inletts eller inte. Av intervjuer med skolverksamheterna framgår ingen kännedom kring anmälningsmöten enligt lag, förutom hos elevhälsan. Enligt beskrivning genomförs de väldigt sällan, däremot kan handläggare kalla till konsultationsmöte. I de flesta fall beskrivs det redan finnas pågående åtgärder för de elever anmälan berör.

Bedömning

Säkerställer nämnderna att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att det finns en skriftlig lathund som socialtjänsten upprättat. Vi kan dock konstatera att lathunden utgår från socialtjänstens verksamhet och inte lokalt anpassad för skolans verksamhet. Vidare kan vi konstatera att skolans verksamheter erhåller information om att en orosanmälan inkommit men uppger att de ej på ett systematiskt sätt erhåller återkoppling om en utredning inletts eller inte.

Rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar

Revisionsfråga 3: Säkerställer nämnderna att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

I socialtjänstlagens 11 kap. 1 a § regleras att nämnden, vid inkommen anmälan, genast ska göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Detta brukar kallas för skyddsbedömning. Skyddsbedömningen ska dokumenteras.

I 11 kap. 1 a § socialtjänstlagen anges vidare att beslut om att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom 14 dagar efter det att anmälan inkommit. Processen från inkommen orosanmälan fram till beslut om att inleda/inte inleda utredning kallas förhandsbedömning.

Enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen ska en utredning avseende barn och unga bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. I 11 kap. 2 § socialtjänstlagen anges dock att om särskilda skäl finns får nämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid. Att en utredning pågår mer än fyra månader innebär således inte per automatik att kommunen bryter mot lagen, men i de fall som skäl att förlänga utredningstiden föreligger ska beslut om detta fattas.

lakttagelser

Enheten för barn och unga består av 12 årsanställda varav två stycken socialsekreterare på mottagning som tar emot anmälningar, två socialsekreterare med inriktning mot verkställighet, fem socialsekreterare med inriktning mot utredning, en familjehemssekreterare, en våldssamordnare samt en administratör.

Om mottagningsgruppens medarbetare inte är tillgängliga uppges mottagningens funktioner på övriga socialsekreterare på barn och unga.

Det råder en samsyn i intervjuer att det finns tydliga rutiner för socialsekreterarna på barn- och ungdomsmottagningen. Socialnämnden har antagit styrdokumentet *Riktlinjer och lagkrav gällande handläggning barn, unga och familj (2023-05-25 §96)* som innehåller ett separat kapitel kring handläggning av ärenden. Det finns även en upprättad *rutin för barn- och ungdomsmottagningen*, som beskriver mottagningens ansvar och uppgifter (giltig from 2020-11-18).

Av *handläggningsriktlinjerna* framgår att ett ärende kan aktualiseras på i princip tre olika sätt - genom en ansökan, anmälan eller på annat sätt. Som nämnts i tidigare revisionsfråga, finns det flera vägar mottagningen tar emot en anmälan; exempelvis genom e-tjänst, telefon och reception. Detta uppges i intervjuer som en utmaning då det är ett högt inflöde av anmälningar som fördelas på två socialsekreterare och det finns ingen särskilt utsedd ersättare om båda skulle vara borta. En annan utmaning som nämns är postgången relaterat till att förhålla sig inom ramen för handläggningstiden.

Av riktlinjerna framgår att socialtjänsten har beredskap under dagtid men hänvisning görs till socialjouren utanför ordinarie arbetstid. I intervjuer beskrivs att jouren sköts av socialsekreterare inom olika områden som alla ska kunna ta emot anmälningar oavsett inriktning. En person har jouren en vecka i taget på ett rullande schema. Vid inkommen orosanmälan där det finns pågående utredning ska mottagningen enligt mottagningens *rutiner* vidarebefordra ärendet till ordinarie handläggare som i sin tur tar över skyddsbedömning, kontakt och avslut, vilket bekräftas i intervjuerna.

I riktlinjerna beskrivs förhållandena kring omedelbar skyddsbedömning och förhandsbedömning. Där framgår bland annat att vid anmälningar enligt 14 kap. 1 § SoL gäller att den omedelbara skyddsbedömningen ska ske samma dag eller senast dagen som anmälan inkommit. Förhandsbedömningen ska också vid sådana anmälningar fattas senast inom 14 dagar från det att anmälan inkommit. Kring beslut att inleda eller inte inleda utredning anges att utredningar om barns behov av stöd och skydd ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader från det att utredningen inletts. Om det bedöms att en utredning inte kan slutföras inom fyra månader ska socialnämnden alltid underrättas. Socialnämndens arbetsutskott har enligt delegationsordning rätt att fatta beslut om förlängd utredningstid.

Verksamhetssystemet Treserva används för all dokumentation i ärenden. Detta uppges även i intervjuer, samt att enhetschef gör fördelning av uppdragen utifrån bedömning. I intervjuer beskrivs att alla förhandsbedömningar och skyddsbedömningar som genomförs, där utredning inte inleds, signeras av enhetschef. Socialsekreterare har delegation att inleda utredning och dessa går därför inte igenom av enhetschefen. Vid varje handläggning av ärenden ska två oberoende granska och signera i Treserva för att säkerställa att det finns motiveringar till respektive bedömning och att de håller sig inom lagens krav. Samråd sker varje vecka mellan enhetschef och socialsekreterarna på mottagningen med ärendedragningar för att uppnå en rättssäker handläggning. Det uppges finnas en rutin för att upprätta en avvikelse vid felaktigheter i syfte att förbättra verksamheterna.

I riktlinjerna anges även att socialnämnden får informera dem som omfattas av anmälningsskyldigheten om anmälan lett till att en utredning har inletts eller inte eller att en utredning redan pågår. Av intervjuer framgår att mottagningen återkopplar i ärenden till de som angett en önskan om det i ansökan. De återkopplar att de mottagit anmälan till den som står som anmälare på blanketten. Som nämnts i tidigare revisionsfråga, finns en önskan från skolverksamheterna om att även få en återkoppling om en utredning inletts eller inte, vilket socialtjänsten uppges som en förbättringspotential.

Som beskrivits i tidigare revisionsfråga, framgår ingen kännedom i intervjuer med skolverksamheterna kring anmälningmöten enligt lag, förutom hos elevhälsan. I intervjuer med socialförvaltningen beskrivs att man kan kryssa i på anmälningblanketten om man önskar att ett anmälningmöte hålls. Däremot upplevs det problematiskt att få till ett möte inom ramen för handläggningstiden.

Utöver handläggningsriktlinjerna och mottagningens rutiner finns specifika rutiner för ansökan och förhandsbedömning. Andra upprättade rutiner noteras även för bland annat; beredskap, omedelbart omhändertagande, handräckning via polisen och våld mot barn.

Bedömning

Säkerställer nämnderna att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

Ja.

Vår bedömning baseras på att det finns en rutin för att ta emot en orosanmälan som bland annat omfattar lagens krav om skyddsbedömning, samt tidsram för beslut om att inleda eller inte inleda utredning samt att utredningen ska bedrivas skyndsamt inom fyra månader.

Strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser

Revisionsfråga 4: Säkerställer nämnderna att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

I 5 kap. 1 § socialtjänstlagen regleras socialnämndens ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. I socialnämndens ansvar ligger bland annat att bedriva förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Tillsammans med andra samhällsorgan ska socialnämnden uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.

1 29 kap. 13 § skollagen regleras att huvudmannen, på socialnämndens initiativ, ska samverka med andra samhällsorgan, organisationer etc. i frågor som rör barn och far illa eller riskerar att fara illa.

1 8 § förvaltningslagen framgår att en myndighet ska inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter. En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

lakttagelser

I intervjuer beskrivs olika strukturer för att fånga upp behov av förebyggande insatser. Inom skolan finns det roller som arbetar specifikt med att fånga upp behov, till exempel kurator, trygghetsvärd, skolsköterska och skolpsykolog. EHT och BHT uppges också som centrala aktörer i detta arbete. Elevhälsan anordnar "Må bra"-dagar där de går ut med samverkanspartners och ger utbildning och info till olika årskurser två gånger per läsår. Det finns en samverkan med polisen kring så kallade skolpolis, som ska visa upp sig på skolorna i syfte att ge elever möjlighet att stifta bekantskap med yrket samt

skapa trygghet. Det finns även en överenskommelse med poliser att komma till skolan med knarkhundar efter skolans slut. Utöver informationsinsatser ute på skolor som tidigare nämnts, uppges det även att barn- och ungdomsmottagningen ger information till akuten samt till läkare på hälsomottagning. Ett samverkansforum som omnämns i flera intervjuer är SSPF¹ och BRÅ². Av intervjuer framgår att det inte finns något avtal runt varken BRÅ eller SSPF. Ansvaret för detta ligger på kommunledningen och det finns planer på avtal.

Ett annat samverkansforum som uppges i flera intervjuer är Norrbus, som beskrivits under tidigare revisionsfråga. Av intervjuer framgår att medverkandet från skolan och socialtjänsten sker i hög grad medan det har varit en viss avsaknad från regionen. Av *Norrbusavtalet* följer att den som upplever att någon av parterna i samverkansarbetet kring barn och unga avviker från de rutiner som är fastställda, ska aktualisera en avvikelserapportering. I avtalet finns en rutin för avvikelshantering, som hänvisas till i intervjuer.

I *Norrbusavtalet* uppges samordnad individuell plan (SIP) som en utgångspunkt för samverkan. Som beskrivits under tidigare revisionsfråga, ska en SIP upprättas om det vid nätverksmötet framkommer behov av insatser från flera aktörer. I *Norrbusavtalet* beskrivs vad planen ska innehålla och roll- och ansvarsfördelning. I bilaga till avtalet finns även en blankett för planen.

I intervjuer beskrivs att ett aktivt arbete har förts senare år för att få en närmare samverkan mellan socialtjänsten och skolan. Parterna har arbetat för att identifiera vilka som var i behov av socialtjänstens verksamhet samt för att socialtjänsten behöver komma in i ett tidigare skede i en familjs liv. Det var därefter barn- och ungdomsmottagningen startade med informationsinsatser till varje skola om vad socialtjänsten gör och vilka vägar att nå dem. Regelbundna träffar har skett på olika nivåer inom förvaltningarna. Alla insatser har sammanlagt lett till en samverkan som idag upplevs bra där orosanmälningarna blivit bättre och tydligare.

Bedömning

Säkerställer nämnderna att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

Ja.

Både i skollagen och i socialtjänstlagen finns bestämmelser för samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. Vi kan i granskningen konstatera att Kalix kommun har i stort strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser mot barn och unga.

---

¹ SSPF står för skola, socialtjänst, polis, fritid och är ett brotts- och drogförebyggande arbete som utgår från samverkan kring grupper och individer.

² BRÅ står för brottsförebyggande rådet som verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället.

Vi kan vidare konstatera att det till viss del finns dokumenterade strukturer för samverkan med andra aktörer, exempelvis med regionen och polisen.

System för egenkontroll

Revisionsfråga 5: Säkerställer nämnderna att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Enligt socialstyrelsens föreskrifter för det systematiska kvalitetsarbetet framgår att egenkontroll är en systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten. Den som bedriver socialtjänst ska utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att den som bedriver socialtjänst ska kunna säkra verksamhetens kvalitet.

Enligt skollagen framgår vikten av inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet och krav på dess dokumentation.

Iakttagelser

Det råder en samstämmighet i intervjuer om att kvalitetsredovisningen är det mest centrala dokumentet för uppföljning inom båda förvaltningarna.

Av *Barn- och elevhälsoplanen* framgår att det systematiska kvalitetsarbetet inom elev- och barnhälsan ska beskriva och mäta måluppfyllelsen samt dokumenteras i Stratsys. I intervjuer beskrivs att varje rektor är ansvarig för rapportering för sin enhet som sedan aggregeras upp på gemensam nivå. Av *utkast till utbildningsnämndens kvalitetsrapport 2022-2023* framgår två områden som följs upp och utvärderas. Det första området är att elevhälsan stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål. Tillhörande indikatorer är bland annat ett förebyggande och hälsofrämjande arbete samt antalet orosanmälningar jämfört med föregående år. Det andra området är att det pågår ett målinriktat arbete för att förebygga kränkande behandling och diskriminering av barn/elever. Av intervjuer framgår att både förvaltningen och nämnden anser att de har ett fullgott systematiskt kvalitetsarbete. Däremot framgår kommentar om att Stratsys inte är helt optimalt då redovisningar av resultat upplevs som komplexa att tyda.

Inom ramen för socialnämnden finns inga politiskt antagna mål som har bäring på granskningens område. I planen *kommunövergripande internkontroll 2023* beskrivs att kommunstyrelsen beslutar årligen om en internkontrollplan med obligatoriska kontrollmoment vilka gäller för samtliga nämnder/styrelse. Därutöver kompletterar nämnderna sina planer med egna nämndspecifika kontrollområden i form av egenkontroller. Dessa sammanställs årligen i Kvalitetsberättelse samt Patientsäkerhetsberättelsen. Av intervjuer framgår en samsyn i att det finns ett system för egenkontroll. Det uppges finnas i Stratsys och uppföljning sker med olika intervaller. En riskanalys görs årligen på varje aktivitet. En aktivitet kan bestå över tid och av de aktuella egenkontrollerna med bäring på granskningsområdet har samtliga varit stående i flera år (framgår av parentes):

- Säkerställa att skyddsbedömning och förhandsbedömning sker utan dröjsmål (sedan 2021)
- Antalet aktualiseringar (sedan 2020)
- Antalet inledda utredningar (sedan 2020)

Vid genomgång av utbildningsnämndens protokoll har vi uppmärksammat flera ärenden med bäring på granskningsområdet. Av återkommande ärenden finns en rapportering av kränkande behandlingar, en uppföljningspunkt vid varje sammanträde som även beskrivits i intervjuer. En annan återkommande mötespunkt är redovisning av ärenden angående skolplikt och rätt till utbildning. Här har vi uppmärksammat ett aktivt ställningstagande om att gå vidare med att utreda och förbereda ett ärende om vitesföreläggande för eleverna.

Ett annat ställningstagande har gjorts om att använda avsatta medel till förfogande från Skolmiljarden för anställning av en trygghetsvärd på högstadiet (2022-10-38 §103). Nämnden har även handlagt en motion om att lägga in frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck i arbetet med aktiva åtgärder i planen mot kränkande behandling och diskriminering (2022-09-23 §77). Vi noterar även att nämnden tagit del av en inkommen synpunkt från vårdnadshavare på en orosanmälan som gjorts enligt skolans rutiner vilken avfärdats och rättats till på grund av missförstånd från vårdnadshavaren (2023-04-24 §64).

Vid genomgång av socialnämndens protokoll har vi uppmärksammat endast ett ärende med bäring på granskningsområdet. Ärendet innefattades av en årlig återrapportering av föräldrastöd, en insats som beskrivits under tidigare revisionsfråga. Rapporteringen godkändes av nämnden.

Bedömning

Säkerställer nämnderna att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Ja.

Vår bedömning baseras på att det finns skriftliga rutiner för egenkontroller i syfte att kontrollera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten inom ramen för granskningen.

Vi kan konstatera att nämnderna använder Stratsys som verktyg för att dokumentera verksamheternas uppföljning.

Vi bedömer att socialnämnden genomför egenkontroller som har bäring på granskningens område samt att dessa redovisats i nämndens protokoll.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Kalix kommun genomfört en granskning av orosanmälningar/barn som far illa.

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden och utbildningsnämnden **inte helt** bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till socialnämnden:

- säkerställa att information ges till anmälaren om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta.

Mot bakgrund av genomförd granskning rekommenderar vi utbildningsnämnden att:

- säkerställa att det finns styrande och stödjande underlag riktade till samtliga medarbetare inom skolverksamheten hur en orosanmälan ska göras.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Säkerställer nämnderna att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?	Delvis Vår bedömning baseras på att det i dokumentation eller intervjuer ges exempel på metoder och arbetssätt för förebyggande arbete och tidig upptäckt i såväl socialnämnden och utbildningsnämnden. Inom utbildningsnämnden finns flera dokumenterade planer kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt. Vi kan dock konstatera att socialnämnden inte har några dokumenterade metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.	
2. Säkerställer nämnderna att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?	Delvis Vår bedömning baseras på att det finns en skriftlig lathund som socialtjänsten upprättat. Vi kan dock konstatera att lathunden utgår från socialtjänstens verksamhet och inte lokalt anpassad för skolans verksamhet. Vidare kan vi konstatera att skolans verksamheter erhåller information om att en orosanmälan inkommit men uppger att de ej på ett systematiskt sätt erhåller återkoppling om en utredning inletts eller inte.	
3. Säkerställer nämnderna att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?	Ja Vår bedömning baseras på att det finns en rutin för att ta emot en orosanmälan som bland annat omfattar lagens krav om skyddsbedömning, samt tidsram för beslut om att inleda eller inte inleda utredning samt att utredningen ska bedrivas skyndsamt inom fyra månader.	

---

4. Säkerställer nämnderna att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

Ja

Både i skollagen och i socialtjänstlagen finns bestämmelser för samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. Vi kan i granskningen konstatera att Kalix kommun har i stort strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser mot barn och unga. Vi kan vidare konstatera att det till viss del finns dokumenterade strukturer för samverkan med andra aktörer, exempelvis med regionen och polisen.

---

5. Säkerställer nämnderna att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Ja

Vår bedömning baseras på att det finns skriftliga rutiner för egenkontroller i syfte att kontrollera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten inom ramen för granskningen. Vi kan konstatera att nämnderna använder Stratsys som verktyg för att dokumentera verksamheternas uppföljning. Vi bedömer att socialnämnden genomför egenkontroller som har bäring på granskningens område samt att dessa redovisats i nämndens protokoll.

Dag som framgår av digital signering

Erik Jansen

Malou Olsson

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Kalix kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2023-03-24. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Deltagare

ÖHRLINGS PRICEWATERHOUSECOOPERS AB 556029-6740 Sverige

Signerat med Svenskt BankID

2023-10-30 22:07:22 UTC

Namn returnerat från Svenskt BankID: Erik Theo Christoffer Jansen

Datum

Erik Jansen

Leveranskanal: E-post